

اشاره

سالیان درازی است که در معنا، مفهوم و ارتباط یا عدم ارتباط دو واژه «آموزش» و «پرورش» میان صاحب‌نظران تعلیم و تربیت، بحث و گفت‌وگوی فراوان در گرفته و هر یک نظراتی دارند که قابل تأمل است. با در نظر داشت این مسئله، نکاتی در زمینه تعلیم و تربیت کودکان به اطلاع خوانندگان محترم می‌رسد.

اگر «آموزش» را از مقولاتی بدانیم که تحقق آن به تغییر رفتار در مربی منجر می‌شود (دکتر سیف، نقل به مضمون از کتاب روان‌شناسی تربیتی) در حقیقت، از همان مفهوم «تربیت» در مبانی نظری سند تحول در آموزش و پرورش یاد کرده‌ایم و در این صورت است که دیگر اختلاف‌نظری در این زمینه وجود نخواهد داشت. اما اشکال از آنجا ناشی می‌شود که برخی، «آموزش» را صرفاً دانایی و انتقال اطلاعات بدون طی کردن فرایند هضم و درک و تفکر معنا می‌کنند و «پرورش» را نیز توانایی و مهارت و رفتار در پس آن دانایی می‌دانند. به عبارت دیگر، تقریباً همه

نیز آثار و فواید آن را به مربی بیاموزیم و در پی آن فرایندی را طی کنیم و موضوع را به بحث بگذاریم، آثاری از آن را در جامعه و نظام خلقت به او نشان دهیم و یا تمرینی را در این زمینه پیشنهاد دهیم و از قالب‌های متنوعی همچون نمایش، شعر، قصه، بازی، کاردستی، نقاشی، مشاهده و... برای تفهیم و تعمیق موضوع بهره‌گیری کنیم، می‌توانیم از نهادهای شدن رفتاری در او اطمینان یابیم؟

آری، در کودکان پیش‌دبستانی که هنوز به مراتبی از تفکر انتزاعی دست نیافته‌اند، گاه می‌توان از روش مهندسی معکوس بهره برد. برای نمونه، هنگامی که قصد داریم ضرورت توجه به محیط زیست و حفظ و نگهداری و استفاده صحیح از منابع طبیعی مثل آب، هوا، زمین و گیاهان را به کودکان بیاموزیم، شاید آموزش و توضیحات مقدماتی در گام نخست، ضروری و حتی مفید نباشد اما می‌توانیم با استفاده از شیوه‌های غیرمستقیم و بهره‌گیری از قالب‌های یاد شده مثل داستان گویی و شعرخوانی و بحث و گفت‌وگو، کاری کنیم که کودکان، خود به موضوع پی

«پرورش» بدون «آموزش» یا «آموزش» بدون «پرورش»؟

مرتضی طاهری

مسئول گروه پیش‌دبستانی کتب درسی دفتر تألیف

ببرند و به باور و عمل رهنمون شوند. البته شکی نیست که این نیز، نوعی آموزش است و از اینجاست که می‌گوییم اصلاً جدایی دو مفهوم «آموزش» و «پرورش» از یکدیگر غیرممکن و غیرمنطقی است و این‌ها دو روی یک سکه‌اند.

البته این را نیز نباید فراموش کرد که چنانچه آموزش‌های نظری و انتقال اطلاعات، پس از مقدمات، رها شوند و فرایند تکاملی خود را طی نکنند، همچون غذای ناپخته، تأثیر لازم را بر مربی نخواهند داشت. ورود مربیان محترم و صاحب‌نظران گران‌قدر به این عرصه و نقد و بررسی علمی موضوع توسط عزیزان مورد انتظار و سپاسگزاری است.

این صاحب‌نظران معتقدند که آموزش، مقدمه و لازمه پرورش است.

با توضیحات بالا به نظر می‌رسد انتخاب کلمه «تربیت» در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش می‌تواند پایان‌بخش همه این منازعات لفظی باشد و شاید از معادل آن در زبان انگلیسی (education) نیز همین مفهوم استنباط می‌شود.

به راستی، آیا بدون آموزش (یاد دادن) چیزی و مفهومی به مربی، قبل از طی کردن فرایندی مشتمل بر اموری از قبیل مشاهده، تمرین، تأمل، تفکر، درک، باور و... می‌توان همان مفهوم را در مربی پرورش داد؟ برای مثال، آیا قبل از اینکه تعریف و مفهوم نظم و